

WINTERTELGEGEVENS VAN MEERVLEERMUIS OP DE VELUWE IN DE PERIODE 1986-2017

Notitie van de Zoogdierverseniging:

DATUM	18 OKTOBER 2017
PROJECTNUMMER	2017.011
PROJECTNAAM	MONITORING MEERVLEERMUIS NATURA 2000-GEBIEDEN VELUWE RIJNTAKKEN
OPDRACHTGEVER	PROVINCIE GELDERLAND, R. WOLF
ONDERDEEL	
MEMO	
AUTEUR(S)	MAURICE LA HAYE
PROJECTLEIDER	GLENN LELIEVELD
DOCUMENTNUMMER	N2017022

Inleiding

De provincie Gelderland heeft de Zoogdiervereniging gevraagd om meervleermuizen (*Myotis dasycneme*) te monitoren in de Natura 2000-gebieden Veluwe (057) en Rijntakken (038) ten behoeve van de opgestelde N2000 beheerplannen. Deze monitoring bestaat onder ander uit het tellen van meervleermuizen in winterverblijven.

In het gebied Rijntakken zijn nauwelijks winterverblijven aanwezig, maar op de Veluwe worden de (bekende) winterverblijven sinds 1986 jaarlijks gecontroleerd op de aanwezigheid van meervleermuizen in het kader van het NEM Meetnet Wintertellingen. Ten behoeve van dit project wordt deze informatie concreet toegankelijk gemaakt.

Doelstellingen uit het beheerplan voor het gebied de Veluwe (057) zijn: behoud populatie, kwaliteit en oppervlakte leefgebied. Functies van het gebied voor meervleermuis zijn: winterverblijven, 'zwermgebieden' (= zwermlocaties), plus vliegroutes/verbindingen welke de bereikbaarheid van de winterverblijven faciliteren. In deze notitie worden alleen de data van de wintertellingen (periode 1986 - 2017) gepresenteerd.

Methode

Op de Veluwe worden ca. 200 winterverblijven iedere winter geteld in het kader van het NEM Meetnet Wintertellingen. Een 30-tal winterverblijven wordt gebruikt (of is in het verleden gebruikt) door meervleermuis. Met name op de defensie terreinen Klein Heidekamp en (voormalig) vliegveld Deelen bevinden zich meerdere bunkers en kelders die in gebruik zijn bij meervleermuizen als winterverblijf. De winterverblijven op de Veluwe worden jaarlijks één keer in de periode 15 december – 15 februari bezocht, waarbij alle aanwezige vleermuizen worden geteld. De data krijgen het jaartal mee van het jaar wanneer de telling is geëindigd, dus de telling 2016-2017 krijgt het jaartal 2017 mee. De tellingen worden verricht door leden van de Vleermuiswerkgroep Gelderland (VleGel) in samenwerking met leden van de vleermuiswerkgroep Defensie. De teldata worden toegestuurd aan de Zoogdiervereniging, waarna het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) de trend van de getelde aantallen (meer)vleermuizen berekend met behulp van het programma TRIM. De trend wordt berekend als een index en biedt geen inzicht in de exacte aantallen.

Het startjaar van de trendberekeningen van het NEM Meetnet Wintertellingen is 1986, waarbij de getelde aantallen in de winter 1985-1986 op 100 zijn gesteld. Tellingen in de jaren daarna worden gepresenteerd als een toe- of afname van deze index. In deze notitie wordt de trend van de meervleermuis gepresenteerd a) vanaf 1986 en b) voor de laatste 10 jaar.

Voor de evaluatie van het beheerplan is juridisch gezien het moment van aanwijzen het belangrijkste. De Veluwe is door de staatssecretaris van Economische Zaken aangewezen als Natura 2000-gebied op 11 juni 2014 (bekendgemaakt 26 juni 2014 in de Stcrt 2014, 17732).

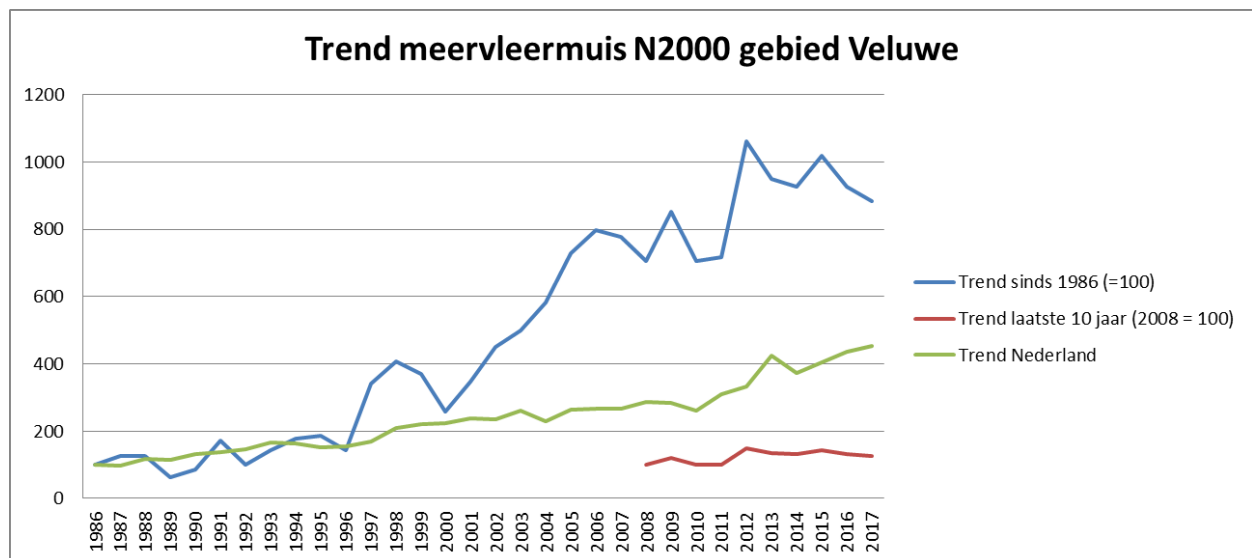
De teldata uit de (winter)periode daarvoor, de winter 2013-2014, gelden daarmee als de basis (referentie) voor het aanwijzingsbesluit. De trend in de aantallen overwinterende meervleermuizen gedurende de beheerplan periode moet minimaal stabiel blijven ten opzichte van de aantallen in de winter 2013-2014. Voor de Veluwe betekent dit dat de aantallen in de periode 2017-2020 stabiel moeten blijven op ca. 85 individuen.

Resultaten

Op de Veluwe zijn ca. 200 winterverblijven aanwezig (die geteld worden), maar slechts in (exact) 30 winterverblijven worden of zijn meervleermuizen waargenomen. Het aantal winterverblijven waar jaarlijks meervleermuis wordt gevonden is gegroeid van 1-2 in de jaren '80 tot ca. 9-14 in de laatste 10 jaar. Doordat sommige verblijven slechts een enkele keer geteld zijn en sommige verblijven slechts één of enkele jaren in gebruik zijn, is het jaarlijks aantal verblijven met meervleermuizen een stuk lager dan de eerder genoemde 30 verblijven.

De trend van de meervleermuis op de Veluwe sinds 1986 is een '*significant sterke toename*', maar voor de laatste 10 jaar is de trend '*onzeker*'. Het oordeel onzeker voor de laatste 10 jaar wordt veroorzaakt door de relatief grote fluctuaties in aantal van jaar op jaar. Globaal lijkt de trend de laatste 10 jaar *stabiel*. De trend voor heel Nederland is een '*significant matige toename*' (sinds 1986 en in de laatste 10 jaar).

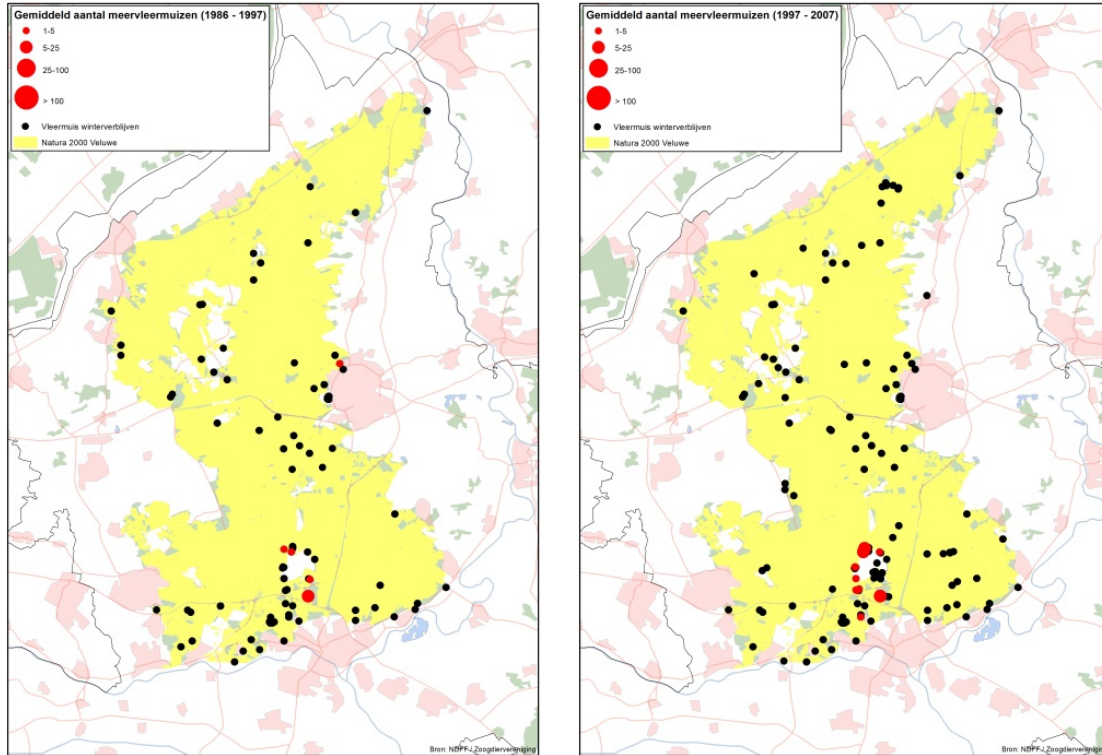
Het aantal getelde meervleermuizen in winterverblijven op de Veluwe is sinds 1986 gegroeid van <10 individuen per winter tot ca. 80-95 individuen per winter in de laatste 10 jaar.

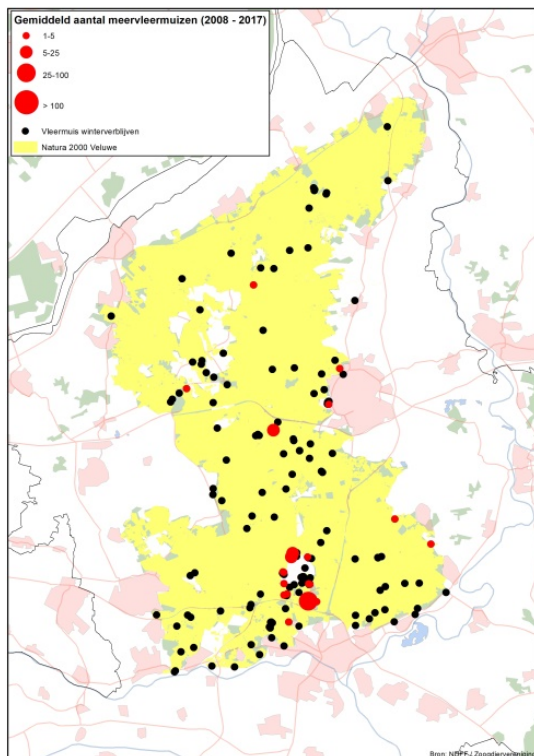
Figuur 1. Trend van meervleermuis in winterverblijven in N2000 gebied Veluwe sinds 1986 (=100, blauwe lijn) en in de laatste 10 jaar (2008 = 100, rode lijn). De trend van meervleermuis in Nederland is weergegeven met een groene lijn (1986 = 100).

De *verspreiding* van de meervleermuis in winterverblijven is uitgewerkt voor 3 periodes: de periode 1986-1997 (12 jaar), 1998-2007 (10 jaar) en 2008-2017 (10 jaar). Uit deze verspreidingskaarten blijkt dat meervleermuizen met name overwinteren in de omgeving van Arnhem. In de laatste periode lijkt er een lichte uitbreiding te zijn van overwinterende meervleermuizen in wat meer noordelijkere verblijven. Het zwaartepunt van de verspreiding (in winterverblijven) bevindt zich op het zuidelijke deel van de Veluwe. De voorkeur voor de zuidelijke Veluwe houdt verband met de geschiktheid van de winterverblijven. Meervleermuizen hebben een voorkeur voor grote verblijven en die zijn met name aanwezig als voormalig bunkers op Kleine Heidekamp en voormalig vliegveld Deelen. In winterverblijven elders op de Veluwe wordt de soort zo nu en dan gevonden, maar de aantallen zijn daar laag.

WINTERTELGEGEVENS VAN MEERVLEERMUIS OP DE VELUWE IN DE PERIODE 1986-2017

Figuur 2a en b: Overzicht met winterverblijven op de Veluwe. Winterverblijven met meervleermuis zijn aangegeven met een rode stip. Links periode 1986-1997, rechts de periode 1998-2007.

Figuur 2c: Overzicht met vleermuiswinterverblijven op de Veluwe in de periode 2008-2017. Verblijven met meervleermuis zijn aangegeven met een rode stip.

Discussie

Bij het nazoeken welke winterverblijven onderdeel zijn van N2000 gebied Veluwe bleek dat (delen van) een aantal defensieterreinen zeer gedetailleerd te zijn geëxclaveerd: deze terreindelen zijn officieel geen onderdeel van het N2000 gebied Veluwe.

Winterverblijven die op deze geëxclaveerde delen van defensieterreinen liggen, tellen (juridisch) niet mee bij het bepalen van de trend van de meervleermuis in het N2000 gebied Veluwe (deze terreindelen zijn immers geen onderdeel van het N2000 gebied Veluwe). Mogelijk dat een aantal belangrijke winterverblijven (*toegangen tot winterverblijven*) met meervleermuizen gelegen zijn op geëxclaveerd defensieterrein. Het is noodzakelijk dat de exacte ligging van de winterverblijven (de ingang van een winterverblijf is daarbij leidend) nauwkeurig wordt gecontroleerd (de huidige coördinaten zoals vastgelegd in het NEM zijn niet nauwkeurig genoeg) en dat wordt vastgesteld of winterverblijven onderdeel zijn van het N2000 gebied Veluwe of niet. De uitkomst van deze controle is mogelijk van invloed op de trend van de meervleermuis. De huidige trend van de meervleermuis op de Veluwe is berekend op basis van alle winterverblijven die *ecologisch* gezien onderdeel zijn van het N2000 gebied Veluwe.

Conclusie

De getelde aantallen meervleermuizen in winterverblijven op de Veluwe vertonen sinds 1986 een significante toename. De laatste 10 jaar zijn de getelde aantallen stabiel. De aantallen liggen jaarlijks rond de 80-95 overwinterende individuen, met name in de grotere bunkercomplexen op het zuidelijk deel van de Veluwe.